

Evaluatie

Waterhuishoudingsplan Gelderland

1996-2000/2004

**"GEBRUIKERS AAN
HET WOORD"**

Nieuwe Gracht, stad milieu landschap
Maarten Witberg

in opdracht van
Provincie Gelderland
april 2003

		verantwoordelijkheden duidelijk afbakenen	19
		Afstemming binnen de provincie	20
		algemeen beleidskader of afspraken- en projectenlijst (of iets er tussen in?)	21
		communicatie : uitleggen, luisteren, handelen	22
		Medium en vormgeving	23
1. Inleiding: gebruikers aan het woord	5		
1.1 De opdracht	5		
1.2 evaluatie: functioneren van "het boek", positie van het WHP temidden van andere waterplannen en -processen	5		
1.3 Aanpak: enquête en interviews	6		
2. Polderaars, insprekers en stillen. De voorbereidingsfase van WHP2	8		
betrokkenheid	8		
proces algemeen en afstemming	8		
opgave en kaders	9		
3. Tussen de oren maar niet bij de hand: het gebruik van WHP2	10		
algemeen beeld	10		
gebruik	10		
taakstellingen: boter bij de vis s.v.p.	11		
Realisatie van ambities: geld, geduld en goede raad	13		
veranderde context; waar is de provincie gebleven?	14		
4. WHP3: aandacht voor voorbereiding en afstemming	17		
wateropgave	17		
Betrokkenheid bij voorbereiding	18		
		5. Conclusies en aanbevelingen	24
		5.1 Houdingen: de sector is actief, de rest wacht wat vaker af	24
		5.2 Gebruik van het WHP aan de hand van de functies	25
		5.3 WHP in het proces	26
		zelfbewuste partners die weten wat ze willen	26
		Sturen? Regisseren? Toezicht houden? over de provinciale rol	26
		5.4 Aanbevelingen - herdefinieren, heroriënteren, herformuleren	27
		De regisseur komt tijdens de voorstelling niet op het toneel	27
		5.5 Wat voor document moet WHP 3 worden?	29
		Regiestijl	29
		Valkuilen en kansen bij de opties	29
		Beleidscyclus sluiten	30
		5.6 Slotopmerking: leerproces, ambitie voor verandering	30
		Bijlage: logboek interviews en enquêtes	33

1. Inleiding: gebruikers aan het woord

1.1 De opdracht

Uiterlijk in oktober 2004 moet de provincie Gelderland een nieuw waterhuishoudingsplan (WHP) voor zijn grondgebied opstellen. Het huidige, tweede WHP heeft dan bijna acht jaar gefunctioneerd. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat al in 2000 een herziening zou plaatsvinden. Bij een evaluatie destijds (Waterspiegel, Waterpeil) bleek tevredenheid in het gebruik enerzijds en anderzijds dat de doelen en taakstellingen nog lang niet waren voltooid. Het WHP voldeed nog als beleidskader; volstaan is met een beperkte aanvulling (de Wateragenda, Waterkompas). Hiermee werd de looptijd van het WHP2 verdubbeld.

De waterwereld is echter sterk in beweging en er is de afgelopen jaren veel nieuw beleid geformuleerd, vooral op strategisch niveau. Het WB21 traject en de Europese Kaderrichtlijn Water nemen hierin een voorname plaats in. Er is veel veranderd en er staat nog veel beleid op stapel.

De context van het WHP, dat een wettelijke grondslag heeft, is in die acht jaar sterk veranderd en daarmee de manier waarop met het WHP wordt omgegaan door verschillende partijen.

Reden voor de provincie om -naast een evaluatie van het 'werk in uitvoering' (vooral de taakstellingen)- ook eens kritisch naar het gebruik van het huidige WHP te kijken. De eerste vraag die daarbij opkomt is, of er veel ezelsoren aan het boek zitten, of het plan regelmatig geraadpleegd is. Vond men het een bruikbaar stuk? Waarom dan wel, of niet? En vervolgens, welke verwachtingen heeft

men ten aanzien van het volgende WHP? Van de voorbereiding ervan?

Met deze en andere vragen heeft Nieuwe Gracht een selectie van gebruikers benaderd, teneinde 'lessen uit het verleden' en aanbevelingen voor het derde WHP te kunnen optekenen.

Doelstelling van het project is te bepalen in welke mate van het WHP2 gebruik is gemaakt door de doelgroep, wat de doelgroep van het WHP vond en wat er in het derde WHP moet komen.

De evaluatie moet uitmonden in conclusies en aanbevelingen waarbij het zwaartepunt ligt op dat laatste. Maar de evaluatie moet ook een beoordeling van het huidige tweede WHP mogelijk maken. De visie en de ervaringen van de gebruikers staan bij dit alles voorop.

1.2 evaluatie: functioneren van "het boek", positie van het WHP temidden van andere waterplannen en -processen

Bij de onderhavige evaluatie gaat het om het functioneren in brede zin. Je zou kunnen zeggen, dat het WHP een vijftal functies vervult:

- als leerboek (o.a. "hoofdlijnen van het beleid"), waar algemeen omgevingsbeleid vertaald wordt in concreet beleid op het gebied van waterbeheer in Gelderland.
- als (wettelijk) toetsingskader of om eigen plannen aan het WHP te ijken
- als uitvoeringsprogramma (bijvoorbeeld de taakstellingen)
- als naslagwerk (bijvoorbeeld de bijlagen over MTR-lijst of monitoring)

- als integratiekader en basis voor afstemming tussen de diensten van de provincie, en tussen de provincie en derden zoals waterschappen en gemeenten.

Verschillende gebruikers leggen verschillende accenten bij deze functies. Bij de een zal de nadruk liggen op toetsing, een ander zal het plan gebruiken om duurzaam waterbeheer in de eigen organisatie in te bedden. Bij de evaluatie zal aandacht moeten zijn voor deze accentverschillen. Een belangrijke vraag hierbij is of het WHP al deze functies of rollen in zich kan verenigen en zo ja, of het nuttig en nodig is om dit explicieter te maken in een volgend WHP. Een tweede belangrijk thema betreft de strategische positie van het WHP. Sinds de vaststelling van het WHP in 1996 is het waterbeleid sterk in beroering. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de commissie Waterbeheer 21e eeuw is er eenmalig een nieuw plandocument bijgekomen: de stroomgebiedsvisie. Op gemeentelijk niveau wordt gewerkt aan waterplannen, en ook de watertoets, een afspraak uit de startovereenkomst WB21, begint ingebed te raken in het reguliere planvormingsproces. Een en ander leidt tot een veel grotere afstemmingsbehoefte tussen waterbeheerders en ruimtelijk ordenaars.

Ook heeft de doelgroep zich ontwikkeld. Sinds 1996 zijn vele waterschappen gefuseerd tot grotere eenheden die beter dan voorheen zelfstandig beleid kunnen formuleren. En kwam in het verleden "water" nauwelijks voor op de bestuurlijke agenda van lokale overheden, sinds de afgelopen jaren regionale wateroverlast weer regelmatig in het nieuws is kan het gerust een *hot item* genoemd worden.

Tenslotte komt thans het werkproces voor de stroomgebiedsbeheerplannen krachtens de Europese Kaderrichtlijn Water op gang; in de komende 7 à 10 jaar worden deze plannen vastgesteld. Waren de WB21 projecten in eerste instantie op waterkwantiteit (veiligheid en overlast) gericht, de KRW legt veel nadruk op ecologie en waterkwaliteit.

De vraag, wat er in het derde WHP moet komen, hangt mede af van de positie die dit plan inneemt ten opzichte van de betrokken partijen, plannen en processen. Enerzijds komt de vraag aan de orde in hoeverre er 'dubbels' gaan voorkomen, anderzijds zou het WHP wel eens in een door betrokkenen node gemist overzicht kunnen gaan voorzien. De evaluatie moet ook op dit 'strategische' niveau antwoorden geven.

1.3 Aanpak: enquête en interviews

De aanpak is in twee stappen verdeeld. In de eerste stap zijn ongeveer 15 personen die op ambtelijk niveau in het werkveld actief zijn geïnterviewd aan de hand van een vragenlijst. Deze lijst diende als leidraad voor de gesprekken; er zijn steeds zoveel mogelijk open vragen gesteld waarop is doorgevraagd. Het is dus niet zo dat de vragenlijsten allemaal geheel zijn ingevuld. De doelgroep was divers: het ging om ambtenaren bij gemeenten, waterschappen, RWS en LNV en beleidsmedewerkers van drinkwaterbedrijven. Tenslotte zijn ook medewerkers van belangengroeperingen ondervraagd (zoals GLTO, GMF).

De vragenlijst was opgebouwd uit vier onderdelen:

- een inleidend deel, dat diende voor kennismaking; hiermee werd het mogelijk om groepen vragen te selecteren
- een deel over de voorbereidingsfase (circa 1995-96) van het huidige WHP. De verwachting was dat er niet veel mensen meer te vinden zouden zijn die in hun huidige werkkring betrokken waren geweest bij die voorbereiding, en dat de herinneringen overigens vervaagd zouden zijn. Desondanks is het belang van de voorbereidingsfase van een plan groot. Daarom is dit deel ingelast. Uiteindelijk bleek een redelijk aantal mensen in staat om de vragen te beantwoorden.
- een deel over de gebruiksfase van het huidige WHP (1996-2003).
- een deel over de verwachtingen van het derde WHP (na 2004).

Het zwaartepunt van de gesprekken lag op deze laatste twee onderdelen, waarbij voorbeelden uit de looptijd van het WHP2 gebruikt werden om te spreken over de wensen ten aanzien van het nieuwe WHP.

Aan de hand van een eerste ordening van de resultaten (weergegeven in hoofdstuk 2, 3 en 4) van de enquête is in de tweede stap een reeks van zes interviews gehouden. Opnieuw is hier gelet op een evenwichtige verdeling uit de verschillende doelgroepen. Deze geheel open gesprekken waren er in eerste instantie op gericht om de bevindingen te controleren en om de inzichten te verdiepen. Hoofdstuk 5, conclusies en aanbevelingen, is geschreven met behulp van deze gesprekken. Ook zijn de voorgaande hoofdstukken aangevuld met citaten uit deze gesprekken.

Voor een compleet overzicht van geïnterviewden en geënqueteerden, zie bijlage 1.

2. Polderaars, insprekers en stillen.

De voorbereidingsfase van WHP2

De respons op dit onderdeel was zoals verwacht niet groot. Veel geïnterviewden waren nog niet in hun huidige functie werkzaam. Met name de waterschappen bestonden destijds nog niet in hun huidige vorm. Desondanks waren er een paar 'oudgedienden' met soms wel twintig of meer dienstjaren, die de vragen over de voorbereidingsfase konden beantwoorden.

betrokkenheid

Deze valt uiteen in drie groepen: waterschappen en rijksdiensten, die in het algemeen meedraaiden in ambtelijk team of klankbordgroep, gemeenten en een regionale organisatie die van de inspraakmogelijkheden gebruik maakten en -vooral kleinere- gemeenten die niet direct betrokken waren in het voorbereidende stadium. Van de belangenorganisaties is geen beeld ontstaan. Bijv. GLTO bestond destijds nog niet.

"we hebben ingesproken namens onze gemeenten."

"we hebben in de klankbordgroep meegedraaid. "

(dubbel!)"we hebben het stuk destijds voor kennisgeving aangenomen."

"We zitten hier hoog en droog. We zijn niet betrokken geweest bij de voorbereiding en hebben dat ook niet gemist."

"we hebben gereageerd op de concepten. "

proces algemeen en afstemming

Degenen die ambtelijk betrokken waren, hadden over het algemeen waardering voor het proces. Bij deze groep leeft het beeld dat voor het proces goed de tijd is genomen en dat er een uitgebalanceerd stuk is ontstaan. Rijksdirecties zijn tevreden over de doorwerking van het beleid. Op onderdelen waren er wel kanttekeningen, zoals wat betreft de grondwateronttrekkingenplafonds.

De 'insprekers' hadden meer moeite met het proces. Zo werd er gepleit voor meer tijd om op concepten te reageren, omdat het nauwelijks mogelijk was om de stukken goed door de eigen organisatie te laten beoordelen.

"de provincie bracht destijds drie stukken tegelijk uit; het streekplan, het milieubeleidsplan en het WHP. We vonden het wel goed dat deze drie omgevingsplannen tegelijk kwamen. Maar de samenhang kwam niet zo goed uit de verf. Onze inspraakreactie ging vooral daarover. Daarnaast viel mij op dat de systematiek van water- en milieubeleid vooral gericht is op problemen oplossen. Wij redeneren in eerste instantie vanuit gewenste en aanwezige ruimtelijke kwaliteit en proberen van daaruit doelen te halen. Ik moet wel zeggen dat de doelstellingen uit het WHP algemeen geaccepteerd zijn; het is nu eenmaal een doorvertaling van landelijk beleid."

"uiteindelijk kwam er een volledig en goed doordacht stuk uit. Wij (RWS) konden er goed mee uit de voeten. Al moet ik zeggen dat ons belang vooral in deze voorbereidingsfase ligt; onze taak is nu eenmaal om te zorgen dat het rijksbeleid goed wordt doorvertaald."

"In een laat stadium besloot de provincie het rioleringsbeleid in het milieuplan is op te nemen en niet in het WHP. Dat vonden wij geen gelukkige keuze."

"Vanuit mijn waterschap gezien kwam de provincie over als gericht op consensus en draagvlak. Ik heb mijn inbreng behoorlijk teruggevonden. Ik heb het proces als geheel positief ervaren."

opgave en kaders

In de meeste gesprekken kwam naar voren dat de wateropgave en de wijze waarop het WHP de kaders voor het beleid bepaalde paste en nog steeds goeddeels past in het bij iedereen levende beeld. Er zijn twee kritische geluiden opgetekend die over de concrete invulling van de opgave gaan.

"we [voorganger Vitens] waren destijds onaangenaam verrast door de keuze voor de 'rugzakbenadering' waarbij iedereen een klus kreeg opgelegd. Voor ons was dat het onttrekkingenplafond. We hadden in de voorbereiding onze twijfels geuit over de effectiviteit van het generiek reduceren van grondwateronttrekkingen. Je moet gebiedsgewijze kijken naar de relatieve bijdrage aan verdroging door onttrekking versus ontwatering. Je kan een onttrekking helemaal sluiten, maar als je de omliggende sloten niet dichtgooit gaat die oude spreng nooit meer water voeren. Voor een deel is hier wel

sprake van voortschrijdend inzicht, ook bij ons. Uiteindelijk zijn we toch met die doelstelling aan de slag gegaan, maar het heeft wel vertragend gewerkt. Ik vind het WHP overigens een prima stuk. Het is daarom extra jammer dat veel voornemens niet in praktijk zijn gebracht. De reductie van het verdroogde areaal met slechts drie procent is treurig."

"De provincie maakte van het begin af aan duidelijk dat het plan gebaseerd zou worden op de bestaande functies. We hebben [vanuit LNV] wel aangedrongen op heroverweging. Dat is weinig gebeurd. Een positieve uitzondering vormen de hydrologische aandachtsgebieden."

3. Tussen de oren maar niet bij de hand: het gebruik van WHP2

algemeen beeld

Er is in het algemeen waardering voor de nota wat betreft de hoofdlijn. Tegelijk klinkt in de reacties door dat de inhoud (ondertussen?) niet meer verrast. Dat is niet zo verwonderlijk gezien de leeftijd van het stuk.

"algemeen kader provincie over de aansturing van het waterbeleid"
"de provincie schetst het 'macrobeleid', een doorvertaling van het landelijke beleid; gelukkig laten ze de uitwerking veelal over aan de waterschappen."

"een goede, verhalende beschrijving die de problematiek goed weergeeft en richting geeft aan het programma."

"De uitgangspunten zijn algemeen aanvaard. Mijn gemeente gaat actief om met de materie. Bij de ontwikkeling van het industriegebied Bijsterhuizen hebben we actief samengewerkt met het waterschap. Het WHP speelde in dat proefproject in zoverre een rol dat het een weerslag is van wat er leeft, maar WB 21 en de vierde nota waterhuishouding zijn dat ook. Hier en daar is het wel wat vrijblijvend. Dat mag voor mij minder.

Als je naar de functiekaart kijkt is het niet geheel duidelijk wat wij er als gemeente mee aanmoeten. Het emissiespoor en het waterkwaliteitsspoor zijn niet helder gekoppeld. De eenheidsbenadering werkt niet goed, je zou de regels en normen

moeten afstemmen op het gebruik van het water, en niet generiek op de vuiluitworp."

"het zijn algemeen geaccepteerde themas. Wat we als verwarrend ervoeren was dat op de functiekaart ons gebied in zijn geheel als niet kwetsbaar was aangemerkt. Maar later kwamen daar toch aanwijzingen voor HEN- en SED wateren bij, die vervolgens ook weer zijn teruggedraaid."

"Meer dan het WHP heeft een provinciale workshop, een jaar of wat geleden, in combinatie met initiatieven uit de WGR-buurgemeenten bij ons het balletje aan het rollen gebracht. Daarbij speelt denk ik wel dat het onderwerp mijn persoonlijke interesse heeft. Vanuit mijn betrokkenheid vanuit civiele en cultuurtechniek en RO in onze gemeente ben ik er min of meer ingerold. Ik vervul nu een brugfunctie tussen al die onderwerpen en water."

gebruik

Het totaalbeeld over het gebruik is samen te vatten met het citaat: "er zitten bij ons geen ezelsoren aan". Bij gemeenten komt het boek relatief het minst uit de kast. Ze hebben er kennis van genomen en passen de denkwijze toe.

Waterschappen en drinkwaterproducenten gebruiken het plan veelal als referentie. Omdat ze veel meer dan de gemeenten materiedeskundigen zijn, hebben ze minder moeite om met het stuk aan de slag te gaan -los van inhoudelijke bedenkingen die ze kunnen hebben. In de dagelijkse gang van zaken is het niet nodig om het plan te

raadplegen. Dit gebeurt wel als eigen nieuwe plannen worden gemaakt. En het wordt benut bij rechtszaken. Regionale directies van het rijk (RWS, LNV) maken slechts incidenteel van het WHP gebruik. Hun belang zit in de doorwerking van rijksbeleid naar de provincie. Daarvanuit hebben ze relatief veel invloed gehad/gezocht in de voorbereidingsfase (zie H2).

"Het WHP is voor mij zeer op de achtergrond. We hebben de grote lijn wel in beeld. Als we visies of plannen maken besteden we dat vaak uit. De adviesbureaus zorgen ervoor dat de plannen aan het WHP getoetst worden, evengoed als ze dat aan andere provinciale en rijksnota's doen. We hebben nog geen problemen ervaren met deze werkwijze."

"het whp is voor mij nuttig als legitimatie voor bijvoorbeeld het afkoppelbeleid. Niet zozeer bij mijn ambtenaren, maar wel bij de bestuurders. Het is wel prettig als je voor zoiets nieuws, dat tijd en geld kost, een dergelijk document achter de hand hebt."

"het is een praktisch hanteerbaar document. Ik maak er gebruik van in het contact van mijn gemeente met het waterschap. Het document geeft helderheid over de verhouding tussen provincie en waterschap. Af en toe confronteer ik het waterschap daarmee als ik meen dat het waterschap verder gaat dan een stricte inkleuring van het provinciale beleid.

Ik gebruik het plan nog met enige regelmaat, met name als een eerste globale toets als er nieuwe ruimtelijke initiatieven zijn. Ik kan dan een signaal naar mijn bestuurders afgeven of dit initiatief in het provinciale waterbeleid past."

"Ik gebruik het af en toe als naslagwerk, bijvoorbeeld als we onze eigen jaarplannen opstellen. Dan heb ik het nodig om de provinciale ambitie op het netvlies te krijgen. Bijvoorbeeld het stimuleren van functiecombinaties in de hydrologische aandachtsgebieden. "

"Ik gebruik het bij vlagen. In de beginfase heb ik het vaak gepakt. Het kwam recent weer uit de kast toen we een nieuw WBP gingen opstellen. En het is een belangrijk document in rechtszaken, bijvoorbeeld over peilbesluiten of de waterschapsbelasting."

"De invloed van het WHP ervaar ik als niet zo groot. Er zijn al zoveel richtlijnen elders. Je weet als gemeente wel zo ongeveer welke kant het op moet. Ik vind wel dat er veel overlap is in al die nota's.

Bovendien is heel veel niet terug te vinden op lokale schaal. "

"Bij het opstellen van ons Integraal waterbeheersplan zat -ie vol met gele briefjes. Verder benutten we het WHP wel eens om iemand uit te leggen wat het provinciale beleid is. Maar een onderwerp als stedelijk waterbeheer zat er nogal 'basic' in. Voor dat onderwerp heeft het minder nut gehad."

taakstellingen: boter bij de vis s.v.p.

De meningen over het taakstellingenbeleid lopen uiteen. Sommigen ervaren het als positief en herkennen zichzelf goed in de materie. Anderen hebben meer moeite, vooral als het aankomt op realisatievraagstukken ("de provincie is te vrijblijvend in de discussie") of om de relatie tussen doel en effect van de taakstelling ("we vinden dat ze te direct naar oplossingen hebben gegrepen"). Wat betreft de overdracht van stedelijke wateren is het beeld diffuus. Gemeenten

willen graag greep houden op beheer en inrichting ("we hebben integraal wijkgericht omgevingsbeleid") en zoeken dan naar manieren om tot afstemming te komen.

Waterschappen noemen het achterstallig onderhoud als belangrijke hobbel in de onderhandelingen. Het wordt door een enkeling als administratief en weinig inhoudelijk gekenschetst. De prioriteiten komen dan al gauw ergens anders te liggen.

"we hebben het zelf opgepakt, we voelen het niet als iets opgelegds. het past in de maatschappelijke ontwikkelingen. De provincie heeft zich pro-actief en controlerend opgesteld, maar dat is hun natuurlijke rol."

"Het leek wel of de doelen niet duidelijk waren bij de provincie, ze hebben gelijk naar oplossingen gegrepen. Bij ons was twijfel over de zinnigheid om bijvoorbeeld een winning met 50% te reduceren. De waterdoelen waren niet duidelijk geformuleerd en ook niet goed gemonitord. Dat laatste is een ondergeschoven kindje."

"De provincie participeert in de totstandkoming van ons waterplan. In de discussie hierover komt bijvoorbeeld het onderwerp drainage voor. Zo'n twintig jaar geleden zijn verticale drainages aangelegd. Volgens de huidige inzichten zijn deze niet duurzaam en de provincie wil er eigenlijk vanaf. Ook wij zijn hiervoor, maar het is tamelijk duur om dit te realiseren. We vinden dat de provincie te vrijblijvend is in de discussie. Ze geven geen condities aan; we willen graag praten over concrete oplossingen. We zouden bijvoorbeeld met debietmetingen kunnen bekijken waar de situatie het nijpendst is. De opstelling van de provincie ervaren wij als controlerend en reactief."

De overdracht van stedelijke wateren loopt goed. We proberen een oplossing te vinden waarbij ons wijkgerichte, integrale beleid zo goed mogelijk tot zijn recht komt. Hiervoor is afstemming met het waterschap nodig, niet zozeer met de provincie. We denken dat we er goed uit zullen komen, het waterschap heeft naar ons gevoel wel dezelfde denkbeelden over stedelijk waterbeheer. Het kan uitkomen op een fysieke overdracht, maar ook verrekening is nog een optie."

"We hebben alles voor een gulden overgedragen aan het waterschap. We hebben dan nog wel veel contact over en weer over beheer en inrichting. Dan blijkt het verschil tussen de specialistische houding van het waterschap en de generalistische houding bij onze gemeente, die ook andere zaken in het oog moet houden zoals planeconomie en het woningbouwprogramma. We komen er altijd wel uit; wat dat betreft vinden we bijvoorbeeld [iets breder dan alleen de overdracht van het beheer MW] de watertoets en het wateradvies een prachtig instrument. We nemen het advies mee, maar we maken onze eigen afweging en wijken zo nodig beargumenteerd af in het bestemmingsplan."

"De provincie heeft een goede intermediaire rol in het taakstellingenbeleid gespeeld, waarbij ze het realiseren van die taakstellingen als vertrekpunt heeft genomen. Maar het is nogal een diffuus proces. Wij zijn bijvoorbeeld actief in het omzetten van naald-in loofhout op de Veluwe. Er is daarop ook veel druk vanuit het waterbeheer. We hebben vanuit LNV optiek wel een iets ander tempo in gedachten."

"De overdracht van stedelijke wateren naar ons waterschap loopt nu goed, maar was jaren vertraagd omdat er veel achterstallig

onderhoud was. De provincie heeft zich naar onze smaak wel te veel met allerlei details bemoeid. Ik vind het prettig dat ze in het algemeen toch wel meer op hoofdlijnen de vinger aan de pols houden en hun rol als toezichthouder spelen."

"De overdracht van stedelijke wateren naar ons waterschap is een stroef project. Enerzijds omdat we met sommige gemeenten moeilijk tot zaken komen. De staat van onderhoud en de verontreiniging van de baggerspecie speelt daarin een rol. Anderzijds omdat we, naar aanleiding van het Nationaal Bestuursaccord Water, nu prioriteit leggen bij het begeleiden van stedelijke waterplannen. Dat werk is ook veel inhoudelijker en vinden we eigenlijk belangrijker."

Realisatie van ambities: geld, geduld en goede raad

Een over de gehele breedte gehoorde opmerking is dat de ambities te hoog waren in relatie tot de middelen die ter beschikking kwamen. Ook wordt als belangrijke faalfactor genoemd de afhankelijkheid van derden. Heel veel veranderingen, zoals in de verdrogingsbestrijding, zijn afhankelijk van langdurige onderhandelingen en netwerken met derden. Dat kost meer tijd dan ingeschat. Tenslotte wordt een actieve participatie van de provincie in allerlei realisatietrajecten gewaardeerd. Het gaat dan wel om een participerende en faciliterende rol. Vooral gemeenten geven aan dat ze sinds de fusies graag samenwerken met de waterschappen en deze ook een goede brugfunctie zien vervullen tussen provincie en gemeente. Het waterschap vertaalt het soms als tamelijk abstract beschouwd provinciaal

beleid voor de gemeenten in hanteerbare, op het gebied toegesneden projecten.

" ik vind het WHP een nuttige aanvulling ten opzichte van andere plannen zoals het SP. Er moet niet te veel verwevenheid ontstaan. Dat maakt de zaken er niet duidelijker op. Wat betreft het WHP zelf vind ik de ambities wel goed. Het is een goede keuze om de lat hoog te leggen. Aan de andere kant moet je wel de realiteit in acht nemen. 20% afkoppelen in de planperiode was bijvoorbeeld te hoog gegrepen. "

"de ambities moeten niet losstaan van wat in de planperiode te realiseren is. Je moet ze afstemmen op het geld dat je beschikbaar hebt. Als je blijft stapelen haken de partners af."

"De samenhang tussen SP en WHP is goed, maar het blijft steken in de uitvoering. De afstemming tussen natuur, water en milieu is mager."

"Gaandeweg werd duidelijk dat de MTR-doelen niet haalbaar zijn. Dan maar de normen aanpassen is ongewenst. Ik zou graag zien dat er met tussendoelen gewerkt gaat worden. Ik verwacht dat dat een positief effect heeft; je kan dan tussentijds bijsturen op het moment dat je weet waarom iets wel of niet gelukt is op een bepaalde plek."

"Je zou kunnen zeggen dat het WHP2 nog teveel 'eerste generatie-doelstellingen' had. Dromen werden tot doel verklaard. Vooral daar waar afhankelijkheid van derden was is het te positief ingeschat. In ons gebied zijn bijvoorbeeld veel landgoederen waar het land gepacht wordt. Bij verdrogingsbestrijding moet je daar rekening mee

houden, het heeft tijd nodig om de zaken om te zetten op zo'n landgoed."

"Wat de verdrogingsbestrijding betreft lag de lat zeer hoog. Het onttrekkingenplafond, waar wij tegenaan hikten, heeft als breekijzer gefungeerd. We zitten nu op een reductie van 18% van de gevraagde 25%. Ik geloof alleen niet dat de natuur ermee is geholpen. De doelen waren te generiek en teveel op prestaties gericht en niet op duidelijk omschreven effecten."

"We hebben een eigen project "Schoon Water" opgestart. Het gaat erom de emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater zoveel mogelijk te beperken. We spelen hiermee in op de algemene maatschappelijke trend dat pesticidengebruik als ongewenst wordt ervaren; daarnaast zien we ons geconfronteerd met allerlei regels die het gebruik beperken. De provincie is medefinancier en denkt ook actief mee over mogelijke maatregelen. Dat ervaar ik als positief. Een ander voorbeeld is het beregeningsbeleid. De provincie had gesteld, dat er alleen beregend mocht worden als boeren een "beregenningsplanner" zouden toepassen. Er was in het begin veel weerstand tegen deze maatregel. Maar door de soepele opstelling in de beginperiode, wat betreft handhaving, en door de provinciale subsidie en voorlichting is het project toch succesvol geworden. Het heeft bijgedragen aan de bewustwording over watergebruik. Soms hoor ik wel klachten over de handhaving: 'mijn buurman zet de kraan maar open terwijl ik me aan de regels hou. Wordt er nou gecontroleerd of hoe zit dat?'.
Daarnaast maak ik me zorgen over de toekomstige beregeningsmogelijkheden. In de hele verdrogingsproblematiek is het maar een

klein deel terwijl het huidige beregeningsbeleid succesvol te noemen is. Ik zou het unfair vinden als de berekening nog verder aan banden werd gelegd.

Alles bijelkaar genomen vind ik dergelijke processen erg belangrijk. Een WHP zet zelf geen peilen op."

"Ik heb het WHP gisteren uit het archief gehaald voor dit gesprek. We hebben het plan destijds voor kennisgeving aangenomen. Verder zijn we met het waterschap aan de gang geweest om een aantal zaken op touw te zetten, zoals diffuse bronnen en verdrogingsbestrijding. Verder hebben we het stedelijk waterbeheer overgedragen aan het schap."

veranderde context; waar is de provincie gebleven?

De geïnterviewden gaven twee punten aan waarin de situatie veranderd is: ten eerste het WB21 traject, dat vooral inhoudelijk veel impact heeft (maar ook de watertoets en -paragraaf), en de fusies van de zuiverings- en waterschappen en polderdistricten van de afgelopen jaren. Met name dat laatste leidt ertoe dat de provincie meer en meer op afstand zit ten aanzien van een belangrijk deel van de doelgroep- te weten gemeenten, landbouwers en terreinbeheerders vooral aangaande de realisatie van beleid.

Wat betreft handhaving wordt de provincie vaak opgeroepen zich steviger te profileren.

"een aantal aspecten zijn blijvend en robuust, maar voor een aantal aspecten zoals riolering heeft een enorme ontwikkeling

plaatsgevonden. Wat dat betreft is de looptijd achteraf gezien te lang geweest. "

(Dubbel!) " Eigenlijk is het huidige WHP nog steeds niet verouderd wat betreft de algemene beleidslijn. Er zijn wel een aantal thema's bijgekomen. Het gaat dan vooral om de grote thema's uit WB21: de klimaatverandering, veerkracht van het watersysteem, het zoeken van oplossingen in de ruimte en niet in de techniek, het verankeren van water als ordenend principe in de ruimtelijke ordening. "

"De functiekaart is wel robuust. De richting is nog steeds valide. Je zult wel zien dat ecologische doelen steeds meer de normen gaan bepalen, vanuit internationaal perspectief."

"het onderdeel 'beleid in de planperiode' is toch wel ingehaald door de actualiteit."

"Destijds waren de waterschappen nog niet gefuseerd. Dat is nu wel het geval en ze vormen een goede tussenstap tussen het abstracte provinciale niveau en de concrete situaties waar de boeren in verkeren."

"De interactie tussen instanties staat voorop. De provincie moet veel meer regisseren en zich daarbij houden. Ze moeten doelen formuleren en ervoor zorgen dat de verschillende partijen daarin hun bijdrage leveren. Het doet er niet zo toe hoe ze dat doen, als ze het maar doen. Als de provincie het zo instrumenteel blijft benaderen als nu, verliest ze greep op de uitvoering. Je kunt niet een boek over de heg gooien en zeggen, dat was het dan weer."

"Als een waterschap in een artikel-10 overleg een negatief wateradvies geeft, moet de provincie ook consequent zijn en goedkeuring onthouden aan een bestemmingsplan. Wat betreft de

uitvoering van beleid werken we veelal samen met waterschappen. Ik moet toegeven dat we het schap af en toe nodig hebben om bij bestuurders bepaalde maatregelen erdoor te krijgen. Zij spreken kennelijk met meer gezag dan eigen ambtenaren. "

"Als gemeente is onze natuurlijke partner in het waterbeheer, het waterschap. Met de provincie hebben we niet zoveel te maken, hooguit operationele zaken. Bijvoorbeeld voor tijdelijke bronnering. Ze zitten je dan wel op de huid als er teveel wordt onttrokken."

"Ik zie vanuit mijn positie bij de gemeente de provincie graag als partner waarmee ik op voet van gelijkheid mee kan spreken. Dat betekent niet dat ze niet duidelijk mogen stellen wat ze willen."

"de provincie moet niet controleren maar participeren. Ze moeten naar de werkvloer komen en meehelpen hun doelstellingen te vertalen in concrete situaties. Een persoonlijke benadering werkt daarbij goed. Ik heb goede ervaringen met de regionale contactpersonen die de provincie nu al heeft."

"ik krijg nogal eens gemengde signalen krijg van de provincie, bijvoorbeeld toen wij een plan voor een regionaal bedrijventerrein ontwikkelden. Vanuit de provinciale economen was er veel steun, terwijl uit de groene en waterhoek signalen kwamen -terecht- dat het in een vogelrichtlijngebied zou komen te liggen. Je kunt wel een vlek op de kaart zetten, maar pas bij de uitwerking worden de knelpunten duidelijk. De provincie moet dat in eigen huis beter afstemmen. Ik denk niet dat een andere planfiguur dit probleem oplost. Je kunt niet alles voorzien. Er is altijd sprake van voortschrijdende inzichten."

“We weten elkaar sectoraal te vinden, maar niet integraal. Bijvoorbeeld de consequenties van de stroomgebiedsvisie zijn volgens mij enorm. Bij de contacten die we hebben met de provincie over de RO gevolgen van de Stroomgebiedsvisie, komt daar geen helderheid over. Ze hebben het volgens mij intern ook niet goed afgestemd. Een ander voorbeeld is de riolering. Die zit in het milieuplan. Maar afkoppelen zit in het WHP. In een grootstedelijk gebied als Arnhem is alles met alles verweven. De afstemming wordt zo wel erg moeilijk.”

4. WHP3: aandacht voor voorbereiding en afstemming

wateropgave

Gevraagd naar hun beeld van de wateropgave voor de komende jaren gaven de respondenten een scala aan onderwerpen op, maar tegelijkertijd werd gevraagd om niet te veel nieuw beleid te maken cq. werd de verwachting uitgesproken -gezien het WB21 traject bijvoorbeeld- dat er niet veel nieuw beleid geformuleerd zou worden. Opvallend is dat er veel uitwerking wordt verwacht van de voorstellen van de stroomgebiedsvisies. Daarbij speelt ook de af en toe geuite kritiek dat voor gemeenten en belanghebbenden (landbouw) de verre blik van de stroomgebiedsvisies te abstract is. Opnieuw klinkt de roep om haalbare, realistische ambities neer te zetten voor de planperiode. Eerder in deze rapportage werd al de suggestie om met tussendoelen te werken genoteerd.

"kwaliteitsverbetering, zowel van het water als van de inrichting"

"afkoppelen"

"afkoppelen is duur. Het zou helpen als daar een stimuleringsregeling voor kwam"

"baggeren"

"waterkwaliteit, klimaatverandering en waterberging"

"ons gemeentelijk waterplan afronden"

"niet te veel nieuw beleid alsjeblieft"

"stedelijk waterbeheer"

"stroomgebiedsvisies doorwerken"

"veiligheid en ruimte voor de rivier."

"monitoring"

"vasthouden en traag afvoeren"

"retentie. als het om geld begint te gaan wordt het ineens lastig om de ruimte te vinden."

"het verband tussen verdroging en grondwateronttrekking wordt genuanceerder. Er komt op sommige plaatsen ook overlast bij. Je moet waterbeheerdoelen duidelijker dan nu koppelen aan wat je wil realiseren aan waterafhankelijke natuur, maar ook aan eisen en wensen van de landbouw, die meer gebiedsgericht gereguleerd wil zien."

"de interactie tussen het hoofd- en het regionale watersysteem, zowel kwalitatief als kwantitatief, en ook op het gebied van het ecologisch functioneren. In het WHP3 moeten onze ideeën (RWS-DON) over 'blauwe knopen', zeg maar de uitwisselingspunten tussen hoofd- en regionaal systeem, verder worden uitgewerkt. Juist hier is het namelijk mogelijk om (hydrologisch) te sturen. Het idee maakt het ook mogelijk om elkaar op allerlei doelstellingen af te rekenen. Hiermee sorteert je ook voor op de KRW. "

"Bedenk niet teveel nieuws. Steek je energie wat dat betreft in de KRW. Ga niet alvast de kaderrichtlijn invullen, dat heeft een eigen spoor. Kijk wel vooruit, je kunt bijvoorbeeld al voorzien dat bepaalde normen zullen veranderen. Maar richt het vizier vooral op het verbeteren van de uitvoering van eerder bedacht beleid."

"grondwateroverlast wordt [vaker] als probleem ervaren. Wij [Vitens] willen gaan bekijken of we een winningen naar deze grondwateroverlastgebieden kunnen verplaatsen. Ook willen we relatief schoon oppervlaktewater zoals uit het eerste pand van het Apeldoorns Kanaal gaan infiltreren. Bij dergelijke projecten komen milieu, ruimte en water dicht bij elkaar. Niet alleen op het gebied van verdrogingsbestrijding, maar je moet ook naar stedelijk waterbeheer gaan kijken, bijvoorbeeld de problematiek van overstorten."

"de hydrologische aandachtsgebieden moeten concreter en realistisch worden uitgewerkt. Er moet meer gezegd worden over het grondgebruik."

"Natuurdoelen moeten heroverwogen worden aan de hand van haalbare hydrologische omstandigheden. Fosfaat en nitraat blijven nog jaren het beeld bepalen, daar valt weinig aan te doen. Ook moet een perspectief voor de landbouw worden gegeven in relatie tot de wateropgave. "

"De stroomgebiedsvisies moeten doorvertaald worden. We vinden deze te abstract voor het gemeentelijk niveau. We zien liever kleine stapjes. Een visie voor 2050 is prachtig, maar dat zijn voor ons nog vier bestemmingsplanherzieningen. We weten niet waar we ons aan binden. Zo zijn de financiële consequenties bijvoorbeeld nog niet duidelijk. Er kan voor het WHP al veel voorbereidend werk gedaan worden waarover wel helderheid is, maar over dergelijke dingen moet eerst helderheid komen. "

Betrokkenheid bij voorbereiding

De voorbereidingsfase wordt als zeer belangrijk ervaren.

Gesteld wordt dat betrokkenheid van de doelgroep bij de voorbereidingsfase een betere kans op succes van het beleid biedt. Hierbij zijn de ogen vooral op de gemeenten gericht.

Veel anderen geven al aan in diverse klankbordgroepen of bijvoorbeeld het coördinatieplatform water deel te nemen.

"Neem ruim de tijd voor de voorbereiding, zodat we de tijd hebben om op stukken te reageren. Naast reguliere inspraak willen we graag geconsulteerd worden, bijvoorbeeld in workshopverband."

" in de voorbereidingsfase wil ik meelopen in het ambtelijk team"

"hoe groter de betrokkenheid van gemeenten, des te beter beklijft het beleid. Een deel van de gemeenten is goed bezig, zowel grote als kleine. Bij een ander deel leven de ideeën van bijvoorbeeld WB21 nog lang niet voldoende. Daar zie je economische belangen zoals gronduitgifte voor bedrijventerreinen prevaleren, die soms haaks staan op het waterbelang. Dat laatste wordt als iets lastigs gezien [en niet als kans MW]. Het WHP heeft nog een duidelijke functie in het leerproces. "

"het zou verstandig zijn om een grote betrokkenheid van gemeenten te bewerkstelligen in de voorbereidingsfase. Dan gaat men zich mede verantwoordelijk voelen. "

"mijn gemeente hoeft er niet per se bij te zitten in de voorbereidingsfase, maar een vertegenwoordiger namens de (grotere) gemeenten moet er wel bij."

"we gaan actief aan de slag. we maken onze eigen toekomstvisie (Vitens) en gaan daarmee de discussie met de provincie aan. Onder

andere over de onttrekkingsplafonds. Ook willen we goede gebiedsgerichte processen opzetten, eigenlijk is dat voor ons belangrijker dan een nieuw WHP. Je kunt nog best vooruit met het huidige."

"Als waterschap willen we graag een adviserende rol hebben omdat we meer gebiedskennis hebben."

"Ik heb vanuit mijn gemeentelijke positie wat te melden aan de provincie. Alleen met inspraak komt dat niet uit de verf. De provincie denkt bijvoorbeeld niet op gemeentelijk niveau. "

"wat ons irriteert is als er weer een plan wordt gepresenteerd "over ons, zonder ons". We (GLTO) zijn via het coördinatieplatform betrokken bij de voorbereiding. Aan de ene kant is het WHP voor ons een plan op afstand, dat vaak lastig is om door te vertalen naar de boeren. Maar het heeft wel consequenties. Als beleidsmedewerker verzorgen we de vertaalslag van stukken naar onze bestuurders. Maar ik denk dat het een goede zaak is als de provincie zelf komt uitleggen aan het bestuur wat ze willen met het water en wat dat voor gevolgen heeft voor de landbouw. Ik moet wel zeggen dat de huidige crisis, de vogelpest, veel aandacht vraagt van bestuurders. Het is dus wel zaak om een geschikt moment te kiezen."

"Interviews zoals dit doen al veel goed."

verantwoordelijkheden duidelijk afbakenen

de veelheid aan nota's en beleidsstukken heeft ertoe geleid dat niet iedereen scherp op het netvlies heeft wie waarvoor verantwoordelijk is. Dat heeft gevolgen voor de uitvoering.

Er wordt gepleit voor goede afstemming op praktisch niveau, maar tegelijk om een duidelijk integratiekader.

"Het blijft een provinciale taak om het waterbeleid vast te stellen. Ze blijven toezichthouder. Binnen die kaders willen wij als zelfstandig waterschap kunnen opereren. Maar bijvoorbeeld op het gebied van waterberging houdt de provincie de RO-sleutel in handen. Daarin moeten we gezamenlijk optrekken."

"Je moet aparte stukken blijven maken die goed afgestemd worden. Bijvoorbeeld het ruimtegebruik, dat is niet los te zien van allerlei waterbeheerzaken. De provincie moet zijn verantwoordelijkheid blijven nemen, ze mogen best steviger ingrijpen als iets niet overeenstemt met het beleid. De provincie moet coördinerend én sturend optreden. De uitvoeringsgerichtheid moet wel blijven, maar de taakstellingen mogen wat abstracter gesteld worden."

"als regio worden we steeds actiever op het vlak van waterbeleid. We willen onze gemeenten graag daarbij steunen. Het WHP kan daarbij behulpzaam zijn, maar het moet niet het zoveelste plan op hoofdlijnen zijn. We hebben behoefte aan een integratiekader enerzijds en aan doelgerichte, praktische zaken anderzijds."

"Er is veel in beweging gekomen in de waterwereld. Daardoor zijn de verantwoordelijkheden niet meer duidelijk afgebakend. Dat moet in het WHP helder worden, liefst met financieel plaatje."

"er is frictie tussen de verantwoordelijkheden tussen provincie, waterschappen en drinkwaterbedrijven. Ik ben trouwens nog niet overtuigd van het nut van het nu al overdragen van de verantwoordelijkheid voor het bovenste grondwater aan de waterschappen. Dan moet daar eerst de beleidsvoorbereiding van de

uitvoering gescheiden worden. Je zou kunnen denken aan een stroomgebiedsautoriteit die ook verantwoordelijk is voor de waterketen."

" Het WHP zou veel kunnen verhelderen. Het kost veel moeite om de essentie uit al die nieuwe beleidsstukken te halen, ook ten aanzien van wie nu eigenlijk wat doet. Er zijn zóveel partijen die zich met waterbeheer bemoeien."

"Ik weet niet waar ik aan toe ben. Straks zijn de reconstructieplannen -mèt waterparagrafen- vastgesteld, en dan komt het WHP nog een keer. Waaraan moeten we ons dan gaan houden?"

Afstemming binnen de provincie

Zoals al eerder opgemerkt, is er kritiek op de afstemming van het beleid binnen de verschillende provinciale afdelingen. De term "veelkoppig monster" valt. Vanuit de grotere gemeenten is er wel begrip voor dat een grote ambtelijke organisatie met afstemmingsproblemen kampt. Ook de politieke dimensie draagt hieraan bij. Volledige integratie leidt tot beperking van de politieke zichtbaarheid; en bij afstemming loop je het risico dat de formuleringen erg vaag worden.

"Binnen de provincie is het PROOST (Projectleiders Overleg Strategische Plannen) nu ongeveer een half jaar actief. Het is min of meer vanzelf ontstaan vanuit de wens om beter af te stemmen. Het leidt ertoe dat we werkgroepen in elkaar kunnen schuiven die zich min of meer met hetzelfde bezig houden - bijvoorbeeld de werkgroep 'milieu en water' en de werkgroep 'water en milieu'.

De vier omgevingsplannen [GMP, PVVP, WHP en SP] zijn allemaal in voorbereiding. Het SP loopt relatief achter. Hoe beter ze in de pas lopen, hoe beter het mogelijk is om goed af te stemmen."

"De provincie is een veelkoppig monster. Om daar wat aan te doen moeten de teksten over waterbeheer in het streekplan eigenlijk precies gelijk zijn aan de relevante passages in het WHP. Het is wel goed dat het WHP in de planning iets voorloopt zodat Water eerst helder kan krijgen wat ze willen. Ik krijg uit voorgaande processen de indruk dat ze daar wel inzien dat er iets in het streekplan moet over de ruimtelijke consequenties van watermaatregelen, maar niet hoe het streekplan behulpzaam kan zijn bij het realiseren van bijvoorbeeld beleid in hydrologische beïnvloedingsgebieden, de drinkwaterwinning uit grond- en oppervlaktewater, de "blauwe motor" en de attentiezone. Andersom hebben wij nog informatie nodig over de marges voor het bereiken van waterdoelen met ruimtelijke middelen. Er is dus nog wel een dialoog nodig."

"Als je gaat afstemmen tussen verschillende provinciale afdelingen gaat de politiek meespelen. De gedeputeerde moet zich wel herkennen in het resultaat van de afstemming; volledige integratie van beleidsonderwerpen beperkt de politieke zichtbaarheid."

WHP geschikte planfiguur?

De meningen zijn verdeeld. Voor omgevingsplannen wordt een spanning gesignaleerd tussen de (veronderstelde) verbeterde afstemming en de (veronderstelde) abstractere formuleringen die weer ongewenst zijn. Voor de ruimteclaims voor waterbeheer blijft het streekplan voor veel

mensen het juiste platform. De meeste respondenten vinden dat er gewoon een WHP moet komen, ondanks de Kaderrichtlijn Water. Dit proces wordt nog te pril gevonden.

" Eigenlijk is het huidige WHP nog steeds niet verouderd wat betreft de algemene beleidslijn. Er zijn wel een aantal dingen bijgekomen. Het gaat vooral om de grote thema's uit WB21: de klimaatverandering, veerkracht van het watersysteem, het zoeken van oplossingen in de ruimte en niet in de techniek, het verankeren van water als ordenend principe in de ruimtelijke ordening. De stroomgebiedsvisies hebben geen rechtskracht, het WHP wel. Het Streekplan is hooguit geschikt om de ruimteclaim voor water te verankeren, het overige 'nieuwe' waterbeheer moet verzilverd worden in het derde WHP. Ik ben niet gecharmeerd van een Provinciaal Omgevingsplan, de uitspraken daarin worden me te algemeen. Je moet de sectorale belangen goed in beeld houden. Er is nog altijd sprake van spanning tussen ruimtelijke ordening en waterbeheer. "

"De keuze voor een planfiguur is eigenlijk een P.R.-kwestie. Als waterdeskundige spreekt een WHP me meer aan. Maar een POP is een goede planfiguur om de waterbelangen over te brengen bij ruimtelijk ordenaars. Op zich leeft het idee van ruimtelijke oplossingen van waterproblemen wel bij ruimtelijke ordenaars. Maar als het erop aan komt landt het vaak niet. Dan gaan andere belangen voor."

"Een POP zou een goede figuur zijn. De samenhang is dan duidelijker, je presenteert immers één visie."

[dubbel!]"Ik ervaar het provinciaal beleid niet als één geheel. Van EZ hoor je in de dagelijkse gang van zaken wat anders dan van RO, en weer wat anders dan van milieu en water."

"Er moet nog een derde WHP gemaakt worden. De kaderrichtlijn water zit nog te veel in de administratieve fase. Als de deelstroomgebiedsbeheerplannen er zijn kan de figuur van het WHP misschien vervallen, maar nu nog niet."

algemeen beleidskader of afspraken- en projectenlijst (of iets er tussen in?

de reacties betroffen voor een groot deel de functietoekenning. Er is behoefte aan een hydrologische indeling met gebiedsgerichte doelstellingen. Hiervan worden voor- en nadelen genoemd. Daarnaast wordt er aangedrongen op meer uitvoeringsgerichtheid; met name om 'gewoon' projecten te benoemen en daarmee aan de slag te gaan.

"de uitspraken moeten meer gebiedsgericht worden gemaakt. In veel gevallen hadden we bij het oude WHP geen idee waar we aan toe waren bij bepaalde doelstellingen. Het ging niet leven."

"Het WHP moet globaal taakstellend zijn; de uitwerking is voor de waterschappen [en het drinkwaterbedrijf MW]. De WBP's zijn daarvoor het geëigende document. Je kunt de doorwerking richting gemeenten ook vormgeven door gemeenten in regioverband in "waterpacten" samen te brengen.

Doelstellingen moet je kwantificeren waar mogelijk. Als je bepaalde doelstellingen belangrijk vindt, moet je ze zeker op blijven schrijven,

ook al zijn ze prestatiegericht en heeft de doelgroep er soms moeite mee."

"Ik zou prijs stellen op een checklist voor waterparagrafen. Wat moet er nu eigenlijk in? Er is nogal verschil tussen een groot bestemmingsplan dat vanzelf veel impact heeft op het watersysteem en een kleine wijziging voor tien woningen."

"Het moet een strategisch document worden en de rol van de provincie als toezichthouder moet sterker. Er moeten sancties komen."

"de nieuwe functiekaart moet een stuk concreter. Hij moet op hydrologisch afgebakende eenheden, gebufferde natuurgebieden onderscheiden en eenheden waar de landbouw overheerst. Ik denk aan een schaal van vierkante kilometers."

"Met een functiekaart op hydrologische kenmerken kun je je waterbeleid veel beter optimaliseren. Je raakt dan al die postzegeltjesnatuur kwijt waar je je natuurdoelen toch niet kan halen. Maar een blauwgraslandje, hoe klein ook, geef je niet op."

"Wij zien wel wat in een hydrologische functie-indeling. Maar dat moet geen vrijbrief zijn om her en der EHS op te geven. Ik voorzie dat het veel eenvoudiger is om een 'landbouwdeelstroomgebied' te realiseren dan een 'natuurdeelstroomgebied'. Natuur moet niet het kind van de rekening worden."

"In het GMP gaan we ons wat minder zorgen maken om de precizie en ons meer uitvoeringsgericht opstellen. Een beetje zoals een tandartsenpraktijk. Als je een gat in een kies tegenkomt, vul je dat. Je gaat niet eerst allemaal gebitten controleren en dan de ergste het eerst doen. Ons plan is om tien projecten met meer of minder complexe milieuknelpunten op te nemen, en wel op basis van de

huidige provinciale inzichten. Het eerste doel is om daar verbetering van de milieukwaliteit te realiseren. Het tweede is om te leren van die projecten en zo het volgende project beter aan te kunnen pakken. De beleidscyclus moet gesloten worden. Dat is met moderne middelen ook wel beter mogelijk dan vroeger, je kunt nu informatie over doelen, (financiële) middelen, monitoring en personen snel beschikbaar hebben en koppelen. Een ander punt is de overdracht van het stokje aan de lijnorganisatie. Ook hier is draagvlak nodig."

communicatie : uitleggen, luisteren, handelen

Vooraf gemeenten hebben moeite met de afstandelijkheid en abstractie van het WHP. Vooraf in het tweede citaat wordt communicatie nadrukkelijk als tweerichtingverkeer gezien en wordt om een communicatiestrategie gevraagd die bij een 'regisserende' provincie past.

"We hebben soms moeite om de vertaalslag voor de burger te maken van provinciale plannen. De begrippen uit de stroomgebiedsvisie zijn soms zeer abstract en roepen verwarring en weerstand op. Het onderscheid tussen een regionaal overlastgebied en een nood-overloopgebied bijvoorbeeld, is niet overgekomen. Het is te impliciet gebleven. Wat voor een deskundige voor de hand ligt, is voor een buitenstaander misschien wel een cruciaal onderscheid. In ieder geval kan een goede uitleg helpen om weerstand in het begin te voorkomen. Het gaat om de impact die maatregelen hebben. Een regionaal overlastgebied dat ééns in de paar jaar een paar dagen onder een halve meter water staat is een heel ander verhaal dan een noodpolder waarin maandenlang een paar meter water kan staan.

De provincie hoeft niet meer dan nu rechtstreeks in contact te komen met de burger. Als gemeente blijven we dat graag doen. Maar de provinciale stukken moeten ons wel aangrijpingspunten geven. "Het provinciale beleid komt tot ons via de waterschappen. De provincie is in deze bijna onzichtbaar. Ik krijg soms een nieuwsbrief van ze, maar dan kan ik niet ontdekken in wat voor context die past. Wat moet ik daar dan mee? Ik vind de provinciale communicatie gebrekkig. Ze kiezen niet echt voor de rol van regisseur. Waterbeleid is samenspel, maar ze geven de samenhang niet aan. De consequenties van anti-verdrogingsbeleid of de uitwerking van de stroomgebiedsvisie brengen ze niet goed over. Als je naar concrete oplossingen vraagt komt er geen antwoord. Het gaat me niet om geld. Je mag best claims bij anderen neerleggen. "

Medium en vormgeving

Het internet wordt niet gezien als vervangend medium voor een boek. De toegankelijkheid, overzichtelijkheid en hanteerbaarheid daarvan is onovertroffen. Een website wordt wel genoemd als goede aanvulling gezien, vanwege de actualiseerbaarheid van de inhoud, de mogelijkheden van kruisverwijzingen en de interactieve mogelijkheden.

"Ik ben van de ouwe stempel. Geef mij maar een boek."

"Ik pak eerder de vierde nota WH. Daarmee ben ik beter bekend, maar het is ook een stuk minder saai. Die nota is veel beeldender".

"als het een browse-baar document is, met links, waarin ik op trefwoorden kan zoeken bijvoorbeeld, dan lijkt een website me een goede aanvulling op het boek".

"je moet een boek uit blijven brengen voorlopig, want nog lang niet iedereen is even bedreven op het internet. Maar een website heeft wel het voordeel dat je er snel in kan zoeken."

"ik kan vanachter mijn bureau niet surfen"

"ik verwacht veel van de wateratlas op het internet"

"de cartografische mogelijkheden van het internet zijn beperkt. Stuur in elk geval een kaartenmap rond."

"Een informatieloket zou een goede aanvulling kunnen zijn op het beleidsstuk. Soms loop je subsidies mis omdat taakverdelingen niet helder zijn. Dat was bijvoorbeeld het geval bij de P.O.P.-subsidies voor het bovenwettelijk deel van de aanleg van riolering in het buitengebied."

"Maak een compleet boek en benut het internet voor specifieke vragen."

"Vaak is niet geheel duidelijk wat de meest recente, geldige versie is van het beleid. En in die dikke nota's is het vaak lastig speuren naar die paar bladzijden die voor mij relevant zijn. Het internet kan in beide gevallen helpen, je zou dan snel een actuele, compacte bundel van voor jou relevante stukken kunnen samenstellen. Ik persoonlijk ben nog niet zo thuis op die nieuwe media, maar ik zie er wel de voordelen van."

"ik vind een boek overzichtelijker en toegankelijker."

5. conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden samenvattende conclusies getrokken uit de telefoongesprekken en interviews die in het kader van deze evaluatie met de doelgroep zijn gehouden. In het eerste hoofdstuk is uiteengezet dat de gesprekken langs twee lijnen verliepen: ten eerste, het gebruik van het WHP op zich, en van het proces waarin dit gebeurde, en ten tweede, van de veranderde context waarin het WHP functioneerde in de afgelopen jaren. Van daaruit werden wensen en verwachtingen opgetekend die bij de geïnterviewden leven. De conclusies betreffen achtereenvolgens de houding van de doelgroep ten opzichte van het provinciale waterbeleid, het feitelijke gebruik, en de procesmatige en inhoudelijke context. Van daaruit worden aanbevelingen afgeleid, die betrekking hebben op de rol van de provincie en op de opties voor het nieuwe WHP die daaruit af te leiden zijn. Tenslotte wordt nog een afsluitende paragraaf gewijd aan het ambitieniveau van deze aanbevelingen.

5.1 Houdingen: de sector is actief, de rest wacht wat vaker af

De houding van de geïnterviewden geeft aan hoe ze tegenover de provincie en het provinciale waterbeleid staan. Deze houding bepaalt mede hoe men met het WHP omging en zal gaan. Stellen ze zich open of wijzen ze het af? Gaan ze actief met de materie om of wachten ze af wat komen gaat? In het schema zijn citaten van de geïnterviewden geschreven die illustratief zijn voor een bepaalde houding. In het algemeen kan gezegd worden dat deze meestal open, vaak actief, zelden afwijzend, maar altijd kritisch is. Niets wordt

klakkeloos aangenomen, de eigen denkkraft, inbreng en verantwoordelijkheid staan voorop.

De houding van de benaderde gemeenten is voor het grootste deel open en afwachtend, alhoewel één gemeente aangaf zelf actief aan de slag te zijn gegaan en een enkeling een afwijzend geluid liet horen. Dit laatste zou er, gezien de context van de reactie, op kunnen duiden dat soms de 'dubbele pet' van de provincie, van beleidsmaker en handhaver, tot verwarring leidt.

	open	afwijzend
actief	"We hebben zelf initiatieven ontplooid voor afkoppelprojecten" "we hebben geprobeerd om de functietoekenning te laten heroverwegen"	---geen opmerkingen opgetekend---
afwachtend	"we vinden dat de provincie best steviger mag ingrijpen als iets niet in hun beleid past. Dat geeft helderheid."	"Met de provincie hebben we niet zoveel te maken, je hoort alleen wat van ze als je teveel onttrokken hebt."

Schappen, waterbedrijf en rijksdirecties hebben over het geheel genomen een open en actieve houding. In de gesprekken met de rijksdirecties is vooral de voorbereidingsfase aan de orde geweest; de

beheertaak en hoe dat aansluit op provinciaal beheer is slechts summier besproken.

Je zou kunnen zeggen dat een actieve houding eerder bij de sector gevonden wordt dan bij gemeenten en belangenbehartigers, die zelden alleen maar met waterbeleid te maken hebben en nog veel meer op zich af zien komen.

5.2 Gebruik van het WHP aan de hand van de functies

In de inleiding zijn de verschillende functies die het WHP heeft opgesomd. Als we, samenvattend, kijken naar het gebruik van het tweede WHP ontstaat het volgende beeld:

In de *voorbereidingsfase* is vooral de functie als integratiekader en basis voor afstemming binnen en buiten de provincie van belang geweest. Op zich was er bij de geïnterviewden over de voorbereiding wel tevredenheid, zij het dat er kanttekeningen bij sommige keuzen werden gesteld.

Doorkijkend naar de voorbereiding van het nieuwe, derde WHP zijn wel kritische geluiden te horen over de afstemming tussen met name water en r.o. Het WB21 traject werd meerdere malen genoemd als nodig en belangrijk, maar vooral gemeenten gaven aan dat er voor hen nog veel onduidelijkheid bestaat over de consequenties, zowel op ruimtelijk als op watergebied.

In de *implementatiefase* van het WHP zijn de volgende functies belangrijk:

- gesteld kan worden dat het WHP de beleidsboodschap ten aanzien van het waterbeheer goed heeft overgebracht. Er was zeker een *leereffect*. Aan de andere kant werd gezegd dat het WHP een goede weergave was van wat er op watergebied destijds leefde. Behoudens de actualiteit is men van mening dat de kern van de beleidsboodschap nog geldig is.
- De functie als *toetsingskader* wordt vooral door waterschappen benut. Een enkele gemeente gebruikt het om "zijn" waterschap mee aan de grenzen van zijn verantwoordelijkheid te herinneren; in het algemeen wordt gesteld dat het vooral bruikbaar is als een eerste, globale toets. Pas bij de uitwerking worden de werkelijke knelpunten duidelijk.
- Wat betreft *taakstellingen en uitvoeringsprogramma* is er een kritische houding t.a.v. de ambities. Deze worden in het algemeen als hoog ervaren. Hoewel gesteld wordt dat dit als breekijzer kan fungeren om doelen te bereiken, wordt toch ook opgemerkt dat in een aantal gevallen de ambitie niet aansloot op de beschikbare middelen, de afhankelijkheid van derden voor realisatie te optimistisch was ingeschat en dat er teveel op prestaties en te weinig op effecten wordt afgerekend.
- De functie als *naslagwerk* is weinig benut door de doelgroep. Vaak werd aangegeven dat men het boek nogal ontoegankelijk vond. Een beeldender, toegankelijker geschreven stuk als de vierde nota wordt dan eerder geraadpleegd. De rol die het internet in de informatievoorziening kan spelen wordt positief ingeschat, maar men blijft wel prijs stellen op een papieren versie van het nieuwe WHP.

5.3 WHP in het proces

zelfbewuste partners die weten wat ze willen

In de looptijd van het huidige WHP is er organisatorisch veel veranderd in de waterwereld. De (pm hoeveel?) waterschappen, zuiveringsschappen en polderdistricten zijn gefuseerd zodat er nu binnen de provincie nog maar vier waterschappen met een brede taak over zijn. En waren er in 1996 nog drie drinkwaterproducenten, thans is dat er nog maar één (Vitens), die ook nog eens in de provincies Overijssel en Friesland actief is. Het krachtenveld in de sector is daarmee behoorlijk veranderd. Waren deze instellingen vroeger veelal operationeel ingesteld, tegenwoordig hebben ze een sterke beleidsafdeling die zelfstandig plannen ontwikkelt. De waterschappen maken daarbij niet alleen 4-jarige beheerplannen, maar hebben in het WB21 traject als voorbereiding op de provinciale stroomgebiedsvisies, een eigen watervisie voor de lange termijn gemaakt. Ook Vitens heeft een eigen, sterk ruimtelijk ingesteld, lange termijnplan opgesteld dat ze als leidraad gebruiken in de discussie met de provincie en met de waterschappen en gemeenten. Vooral op deze partijen is het karakter 'zelfbewust, zelfverzekerd, pro-actief' van toepassing. Maar ook belangenbehartigers zijn tegenwoordig eerder geneigd om eerst hun eigen visie te formuleren en van daaruit te reageren op provinciale stukken en plannen. Voor de gemeenten is het beeld minder eenduidig. Eén van de geïnterviewden die bij een gemeente werkzaam is, gaf aan dat kleinere gemeenten een meer operationele instelling hebben, terwijl grotere, met grotere beleidsafdelingen, meer vanuit een visie

opereren. Dit beeld is niet te bevestigen vanuit de gesprekken die in het kader van deze evaluatie zijn gehouden gezien de omvang van de "steekproef" (zes gemeenten van de ruim zeventig in Gelderland). Het ligt anderzijds wel voor de hand dat het beeld klopt en het sluit aan bij het beeld van de houdingen: grote zijn actief (Nijmegen), kleine zijn afwachtend (Bergh). Voor regionale differentiatie zijn geen gegevens beschikbaar. Het is niet mogelijk om aan te geven of een gemeente in Rivierenland meer waterbeleid heeft (watertoets, waterplan) dan één op de Veluwe.

Sturen? Regisseren? Toezicht houden? over de provinciale rol

Gemeenten zitten veelal op wat grotere afstand van de provincie. Een enkele keer wordt de provincie "onzichtbaar" genoemd. Waterschappen en de gemeenten noemen elkaar op watergebied 'natuurlijke partners'.

Daartegenover staat weer dat rechtstreeks contact op ambtelijk niveau hoog wordt gewaardeerd. De aanwezigheid van provincieambtenaren bij workshops, en zeker bij implementatietrajecten, wordt hoog gewaardeerd, ook bij een belangenbehartiger als de GLTO, die de introductie van de Beregeningsplanner als positief voorbeeld noemt. De soepele handhaving tijdens de introductieperiode werd gewaardeerd. Een kanttekening daarbij is dat men wel verwacht dat na de introductie wel strict wordt gehandhaafd, mede vanwege de fairheid. "Kom naar ons toe, provincie, en leg uit wat je bedoelt" is meermaals als citaat genoteerd. Maar voor de beleidsuitvoering kijkt men liever naar de waterschappen.

Vanuit de rijksdirecties en de sector wordt, naast de provinciale rol als 'toezichthouder' - handhaver- van het beleid aangedrongen op een andere rol van de provincie, gekoppeld aan een heldere verdeling van verantwoordelijkheden. Daarbij wordt van de provincie verwacht dat zij heldere kaders en heldere doelen neerschrijft. Uit verschillende hoeken werd opgemerkt dat de doelen in het huidige WHP te instrumenteel zijn. Men vraagt om effectgerichte doelen, en aangesproken te worden op de eigen verantwoordelijkheid hoe deze te verwezenlijken. Daarentegen vragen gemeenten wel nadrukkelijk om concrete (voorbeelden van) maatregelen - opnieuw om de consequenties van het provinciale waterbeleid helder te krijgen.

Mede met het oog op allerlei afstemmingsvraagstukken waarmee ze geconfronteerd worden - van de spanning tussen planbegroting en ambities tot de inpassing van de ruimteclaim voor water temidden van andere ruimteclaims.

Termen als "regierol", "meer sturing", "toezicht" en dergelijke kwamen meermaals ter sprake, maar deze begrippen lijken voor iedereen iets anders te betekenen. Niet duidelijk is geworden of deze verschillen subtiel of groot zijn.

5.4 Aanbevelingen - herdefinieren, heroriënteren, herformuleren

Samenvattend is het totaalbeeld:

- er zijn tegenstrijdige verlangens. Enerzijds naar meer afstand van de provincie, anderzijds naar meer zichtbaarheid. Vooral bij de gemeenten leeft dit. Een tweede tegenstrijdigheid is de wens om meer en beter af te stemmen tegenover de wens om een WHP op hoofdlijnen te maken.

- gemeenschappelijk is de vraag om meer op de eigen verantwoordelijkheid aangesproken te worden, in combinatie met de vraag naar effectgerichte doelstellingen. Daarnaast wordt ook gevraagd om meer gebiedsgericht te werken - dus niet per functie generieke hydrologische eisen te stellen, maar per gebied te kijken welke ambitie haalbaar is - en dan bij voorkeur in goed overleg met de lokale betrokkenen, waarbij deze aangesproken worden op hun gebiedskennis. Dat de provincie bij het uiteindelijk vaststellen van die ambities een eigen verantwoordelijkheid heeft, wordt door de geïnterviewden onderschreven (zie ook §5.5)
- tenslotte wordt het WHP als planfiguur valide geacht; Een POP wordt wel gewaardeerd vanwege de afstemming, maar gevreesd wordt dat het te abstract zal blijven. Wel wordt aandacht gevraagd voor de doelgroepen; waterbeheerders voelen zich meer thuis bij WHP, ro-ers meer bij POP en streekplan. Daarbij blijft onverminderd de noodzaak tot goede afstemming.

De regisseur komt tijdens de voorstelling niet op het toneel

Vooropgesteld is dat deze evaluatie geen bestuurskundig of organisatie-advies inhoudt. Aan de andere kant kwam telkens weer naar voren dat het proces rondom het WHP als boek vooraanstaand is in de realisatiekansen van het beleid dat erin staat. De vraag naar de provinciale rol is dus zeer belangrijk, evenals het signaal uit de doelgroepen dat hier iets te doen is.

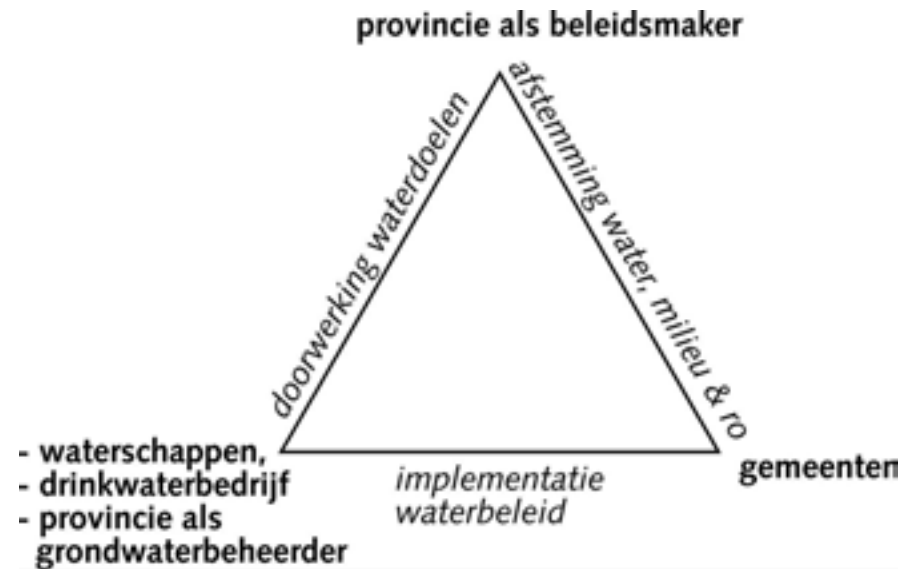
Het gaat dan vooral om de rol van de provincie in de implementatie van het beleid, en niet om de handhaving daarvan en optreden bij

eventuele overtredingen. Wat dat laatste betreft is de gehele groep geïnterviewden wel van mening dat er goed, consequent en helder gehandhaafd moet worden. Wel zou voor met name de gemeenten soms duidelijker gemaakt moeten worden met welke pet op de provincie tot ze spreekt - als handhaver of als regisseur in het implementatietraject.

De eerste aanbeveling betreft de rol van de provincie ten opzichte van de 'zelfbewuste partners': waterschappen en drinkwaterbedrijf. Richting de sector gaat het erom, te zorgen dat de waterdoelen goed doorwerken. Vervolgens moet de realisatie van die doelen voor een belangrijk deel overgelaten worden aan deze instellingen. De regisseur komt tijdens de voorstelling niet op het toneel... Of hierbij meer prestatie- of meer effectgerichte doelen worden geformuleerd (afgesproken) kan van het onderwerp afhangen. Bij verdrogingsbestrijding ligt het meer voor de hand om op effecten af te rekenen; bij het realiseren van ecologische verbindingen kan het leveren van de prestatie een goede vorm zijn; daarbij moet wel worden aangetekend dat ook een ecologische verbinding functioneel moet zijn in het soorten- en EHS beleid.

De tweede aanbeveling behelst de opstelling richting gemeenten en belangenorganisaties. Het gaat hier vooral om een meer open, communicatieve opstelling. Niet zozeer over de concrete uitwerking van het beleid, maar veeleer op het vlak van uitleggen, raad geven, meedenken en vooral afstemmen tussen de thema's water, ruimtelijke ordening en milieu.

Afstemming tussen waterbeleid en andere thema's, doorwerking van het waterbeleid, en de positie van provincie en doelgroepen is samengevat in de onderstaande 'regiedriehoek':



5.5 Wat voor document moet WHP 3 worden?

Regiestijl

De bovenstaande aanbeveling over de heroriëntatie op de provinciale regierol tikt uiteindelijk door in het karakter van het nieuwe WHP. Bij de term "regie" doemt wel eerst de vraag op, *hoe* er dan wel geregisseerd zal worden; en aangezien de provincie niet alleen beleid uitvoert, maar het ook bedenkt, moet de toneelmetafoor nog opgerekt worden: de provincie schrijft het script. Is de regisseur meer of minder gecharmeerd van improvisatie, dan bepaalt dat mede hoe gedetailleerd het script is; of er een WHP op hoofdlijnen moet komen of juist een doorgewerkt en in detail afgestemd plan.

Afgezien van persoonlijke voorkeur ligt het voor de hand om de regiestijl aan te passen aan de doelgroep. Hiervoor is al aangegeven dat de provinciale rol richting waterpartners anders is dan richting gemeenten en anderen.

Daarnaast werd gesignaleerd dat er een spanning bestaat tussen de roep om meer afstemming en de roep om een document op hoofdlijnen. Deze wensen zijn onderwerpgerelateerd: de afstemming betreft ruimtelijke ordeningsvraagstukken, en de roep om hoofdlijnen betreft de vraag naar verdeling van verantwoordelijkheden. Maar uiteindelijk komen deze weer bij elkaar in de functietoekenning en hydrologische vereisten, of deze nu gebiedsgericht gedifferentieerd worden of niet. Ook dit zal in de regiestijl moeten doorklinken. Als derde aanbeveling daarom een denkschema waarin de verschillende opties ten opzichte van elkaar worden gepositioneerd.



Valkuilen en kansen bij de opties

Meer afstemming leidt tot helderheid over verantwoordelijkheden; de provincie kan zijn taak als toezichthouder goed enten op deze regiestijl: iedereen kan aangesproken worden op het 'script'. Een risico is dat er een oneindig moeras van details ontstaat en de voorbereidingsfase zeer lang gaat worden.

Meer hoofdlijnen, snel aan de slag gaan met de implementatie, geeft snel helderheid over het provinciale waterbeleid. De provincie als toezichthouder krijgt het moeilijker, er zal veel meer geïmproviseerd moeten worden en naar bevind van zaken gehandeld. Ook bestaat het risico dat een snel vastgestelde functiekaart -hydrologisch ingedeeld of niet, gebiedsgericht gedifferentieerd of niet- losgezongen raakt van de werkelijkheid en bij ruimtelijk ordenaars geen weerklank vindt. De provincie zal zich dus terdege moeten vergewissen van de haalbaarheid van functietoekenningen. Daarbij hoeft het wiel niet opnieuw te worden uitgevonden; zowel in SGV als reconstructietraject is er al veel voorwerk gedaan.

Kiest de provincie ervoor zich vooral op de waterpartners te richten, dan kan het planvormingsproces zeer efficiënt uitpakken. Daartegenover staat weer een gebrek aan commitment van anderen. Het blijft dus geboden zich ook op dezen te richten - gemeenten zowel als belangenbehartigers. In de implementatiefase kan een knelpunt hierin zijn dat er teveel partijen zijn om allemaal evenveel aandacht te geven.

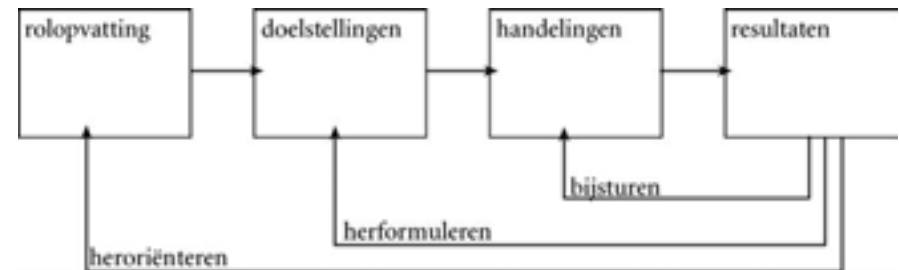
Beleidscyclus sluiten

Vanuit de provinciale organisatie zelf (milieu) komt tenslotte de aanbeveling om beter dan voorheen de beleidscyclus te sluiten. Moderne middelen moeten dit ook mogelijk maken. In het GMP zullen tien projecten worden benoemd. Hiermee wordt direct gestart. Ervaringen met deze projecten zullen benut worden om volgende projecten beter aan te kunnen pakken. De beleidscyclus wordt zo op

projectniveau gesloten. Naast inhoudelijke, beleidsmatige doelen is het mogelijk om ook expliciet leerdoelen voor de provinciale organisatie te formuleren.

5.6 Slotopmerking: leerproces, ambitie voor verandering

Evaluaties zijn lessen uit het verleden en vormen daarmee een onderdeel van het leerproces binnen de provinciale organisatie. Met de evaluatie is het dus niet gedaan: het gaat er nu om wat er mee gebeurt. Weliswaar zijn kanttekeningen te maken bij de evaluatie: het was immers een reeks gesprekken met de doelgroep. Het karakter van de evaluatie is dus "signalen uit het netwerk". Daarbij moet kritisch naar de representativiteit van de signalen gekeken worden. Wat ons betreft is het patroon van de opmerkingen behoorlijk consistent; daar waar tegenspraken waren is daar in de conclusies op in gegaan.



De aanbevelingen vertegenwoordigen verschillende ambities voor verandering. Op het eerste niveau gaat het om het bijsturen van het beleid, gericht op betere uitvoering. Bijvoorbeeld het beter afstemmen. Het tweede betreft het opnieuw formuleren van

doelstellingen - om dus de discussie aan te gaan over wanneer prestatiegerichte, en wanneer effectgerichte doelstellingen opportuun zijn. Het hoogste ambitieniveau betreft het ter discussie stellen van de eigen rol en daar ook naar te handelen. Het leerproces, uitgesplitst in deze drie niveaus komt overeen met wat wel aangeduid wordt als 'single, double and triple loop learning'. Zie schema.

Bijlage: logboek enquêtes en interviews

resultaat	wie	resultaat	wie	resultaat	wie
	interview-kandidaten	tlf 4	henk nobbe -vallei en eem	tlf 10	m de jonge vitens
int 1	Alfred te Pas rijn en ijssel	tlf 5	Waterschap veluwe - a.l. brasser wim v vilsteren 2128	tlf 11	martijn vd berg gem ede
tlf 1	Marianne Firet prv geld	tlf 6	Waterschap Rivierenland -B Brink	--	peter smits reccie vallei
int 2	jan willem kamerman prv geld	geen resp	Gemeente overbetuwe j.m. berghuis	tlf 12	Gem geldermalsen dhr AR Visscher
int 3	Hans van Ammers gem Arnhem	tlf 7	Sportvisserijbelang wj van zuilekom	tlf 13	Gem Ubbergen m. merkus / f.meurs
tlf 2	H. Schothuis dir grondgebied afd voorbereiding pob 9105 6500 HG Nijmegen	tlf 8	LVN Oost Siep Groen	tlf 14	Gem Lingewaal P. Piket
int 4	DD Tap (mw) GLTO	geen resp	Gelders Particulier Grondbezit, WJ de Wilde	tlf 15	Gem. Harderwijk dhr CT de Jager
tlf 3	RWS DON Bart Wesseling	geen resp	NM gelderland F van Belle	tlf 16	Gem. Berg B. Hiddinga
int 5	Vitens wim athmer & mariet vlerken	geen resp	Gelders Landschap william van lint	geen resp	Gem Ermelo mw Heijboer
int 6	E. van Loenen Martinet Geld. milfed	geen resp	SBB T. meeuwissen	tlf 17	Gem. Zutphen dhr.J. Pleizier
		tlf 9	IOR mw H. ter Schegget		

tlf = telefoongesprek, int = interview, geen respons = contact heeft niet tot een gesprek geleid of contact is niet gemaakt